

HISTORIA DUNHA BALEA

**SANTIAGO CAAMAÑO, JAVIER
COSTOYA SANTOS, RODRIGO
DUYOS VÁZQUEZ, XOSÉ**
CPI Plurilingüe dos Dices. Rois

INTRODUCCIÓN

O 12 de Xaneiro de 2014 foi avistada unha balea morta aboiano no mar. Tratábase dun exemplar de Balea Común (*Balaenoptera physalus*) que non puido ser retirado a tempo polo pésimo estado do mar, polo que o día seguinte rematou varando no coído de Redonda en Corcubión. Debido á mala ubicación do animal, e a pesar de ser examinados polos especialistas do CEMMA, tampouco puido ser retirado e ficou no lugar descompoñéndose. Pasados os meses xa só quedaban os osos do animal, e ante o posible aproveitamento didáctico dos mesmos procediuse a solicitar permiso á Xunta de Galicia para a súa recuperación e posterior traslado ao noso centro.

Así xurdiu o proxecto “HISTORIA DUNHA BALEA” no cal estivemos traballando durante os anos 2014, 2015 e 2016. Para elo os alumnos de 2º de ESO e de 5º de primaria dividíronse en grupos e estudaron tanto o pasado baleeiro de Galicia como a bioloxía dos cetáceos e o seu estado actual nas nosas costas.

Finalmente co material obtido elaborouse un documental titulado “HISTORIA DUNHA BALEA”, e cos restos óseos e as fotografías e infografía realizadas realizouse unha exposición permanente na entrada do edificio de primaria que denominamos “A SALA DA BALEA”.

DESENVOLVEMENTO

O traballo comezou coa recuperación dos osos ao longo do 2014. Se ben algunhas costelas e vertebraas puidémolas desplazar coas nosas mans, para recuperar as enormes queixadas tivemos que contar coa colaboración do patrón maior da Confraría de Corcubión, **D. José Domínguez Buiturón**, que as levou a porto, e cun operario da empresa Cristalería Padronesa, de **D. Suso González Rivas**, que transportou as queixadas nun camiión con guindastre ao noso centro. Nun lugar apartado do patio do colexio estiveron a o pairo para que os microorganismos eliminaran a materia orgánica facéndolle perder o olor, e no 2015 foron introducidos e colocados na SALA DA BALEA na entrada do edificio de primaria por **D. Julián Sónora Santos**, da empresa Sónora Santos.

Durante o 2015 e o 2016 desenvolveuse o traballo científico, que se levou a cabo da seguinte maneira:

Os **alumnos de 2º de ESO** dividíronse en grupos do seguintes xeito:

GRUPO 1: DOCUMENTALISTAS. Se encargaron de recompilar información sobre a caza de baleas en Galicia e a bioloxía das especies de cetáceos, fundamentalmente das que eran cazadas.

GRUPO 2: ENTREVISTADORES. Foron os encargados de entrevistar a distintas persoas relacionadas co mundo dos cetáceos en Galicia. Entre elas entrevistaron a:

- **D. Miguel López Pérez**, arponeiro nos baleeiros “Cabo Morás”, “Carrumeiro”, Ibsa I”, e “Ibsa III” durante os anos 1954 a 1985, sendo ademais a persoa que cazou a última balea en Galicia antes da moratoria
- **D. Alfredo López Fernández**, socio fundador do CEMMA (Coordinadora para o Estudo dos Mamíferos Mariños) quen ademais nos ensinou as instalacións que teñen en Nigrán.
- **D. Xosé Manuel Penas Patiño**, mestre xubilado de Rois, e naturalista e activista ecoloxista da Sociedade Galega de Historia Natural durante o período da caza das baleas.
- **Dña. Isabel Lago Noceda**, bióloga da Confraría do Pindo, e **D. Cándido Caa-maño Lobo**, mariñeiro xubilado que nos explicaron durante unha visita a historia e funcionamento da factoría baleeira de Caneliñas.
- **D. Jesús Rivera Martínez**, ex-traballador (listero) da factoría baleeira de Cabo Morás.

GRUPO 3: LIMPEZA DOS OSOS. Tarefa na que colaboraron moitos alumnos.

GRUPO 4: DISEÑO E ORGANIZACIÓN DA “SALA DA BALEA”. Tarefa na que tamén participou o alumnado de primaria.

GRUPO 5: APOIO NA TOMA DE IMAXES, e na elaboración do documental “Historia dunha Balea”.

GRUPO 6: ELABORACIÓN DO INFORME CIENTÍFICO, e presentación do traballo no VII Congreso Escolar “Espazos para Conservar” organizado polo CEIDA.

Pola súa parte o **alumnado de 5º DE PRIMARIA**, dividiuse igualmente en grupos para traballar dende a AULA VIRTUAL DO CENTRO a través de búsqueda en internet (Webquests), sobre a bioloxía dos cetáceos e das distintas especies que foron cazadas en Galicia, así como do noso pasado baleeiro.

Tamén traballaron na elaboración de INFOGRAFÍAS, que ao final foron impresas e expostas na SALA DA BALEA.

Por último, participaron activamente na ELABORACIÓN DO INFORME CIENTÍFICO, e na súa defensa durante o Congreso Escolar do CEIDA.

Ademais organizamos unha **serie de charlas sobre os cetáceos e a caza de baleas en Galicia**, que foron impartidas por Xosé Manuel Penas Patiño, e Alfredo López Fernández (CEMMA).

AGRADECEMENTOS

Ademais de a todas as persoas citadas anteriormente e das que xa especificamos a súa colaboración, e as que agradecemos a súa amabilidade, paciencia, e inestimable aportación no desenvolvemento do proxecto, queremos amosar o noso agradecemento a:

- **D. Francisco Javier Lema Fuentes**, ex-alcaldede Corcubión e naturalista, pola súa axuda na recuperación dos osos e por facilitarnos material gráfico sobre a balea.
- **D. Alex Aguilar Vila**, catedrático de zooloxía da Universidade de Barcelona e autor do libro “Chimán” sobre a historia da caza de baleas en Galicia e resto de España, por permitírnos facer uso das fotografías do seu libro.
- Ao **CEMMA** por recibírnos e ensinárnos as súas instalacións e permitírnos facer uso de material gráfico da súa propiedade.
- E por último, reiterar o noso agradecemento a **D. Miguel López Pérez**, último arponeiro galego, que a pesares da súa idade e os seus problemas de audición como consecuencia dos estoupidos dos canóns dos baleeiros, recibíunos con amabilidade e atendeunos pacientemente durante toda unha mañán na súa casa de Ares.